

اقتصاد دیجیتال زیر چتر تأمین اجتماعی

با اجرای طرح ساماندهی بیمه کسب وکارهای نوین، سازمان تأمین اجتماعی گامی مؤثر برای حمایت از میلیون ها شاغل پلتفرمی برداشته است

اگر به بخواهیم یک کار تحقیقاتی بر روی مشاغل نوظهور در کشورمان (یا حتی جهان) انجام دهیم، آمار دقیقی از تعداد شاغلان کسب وکارهای نوین در دست نیست. تنها تخمین ها هستند که خبر از فعالیت ۶ تا ۸ میلیون نفر در این حوزه می دهند؛ از رانندگان پلتفرم های حمل و نقل تا اینفلوئنسر ها و فعالان فضای مجازی که از مسیرهای قانونی درآمد کسب می کنند. این نیروی کار پویا که بخش بزرگی از اقتصاد مدرن ایران را شکل می دهد، در کنار توسعه بازار و درآمدزایی، به دنبال چتر حمایتی بیمه اجتماعی است تا آینده ای امن تر داشته باشد.

تحول تأمین اجتماعی در خدمت اقتصاد دیجیتال سازمان تأمین اجتماعی، به عنوان ستون اصلی نظام بیمه ای کشور، گسترش پوشش بیمه ای شاغلان دیجیتال را به عنوان یکی از مهم ترین بخش های طرح های تحولی خود قرار داده است. طرح «ساماندهی بیمه کسب وکارهای نوین»، یکی از محورهای برنامه های ۲۰گانه تحولی این سازمان، با تمرکز بر شناسایی و دسته بندی این مشاغل، تدوین ضوابط بیمه ای متناسب با ماهیت پویایی آن ها و ساماندهی بیمه شاغلانی چون رانندگان پلتفرم های حمل و نقل و فعالان مجازی طراحی شده است.

غلامحسین عابدی روش، کارشناس بیمه های اجتماعی، در گفت وگو با آتیه نو در این ارتباط می گوید: «پوشش بیمه ای مشاغل نوین، نه تنها چتر حمایتی تأمین اجتماعی را گسترده تر می کند، بلکه پایداری مالی سازمان، امنیت شغلی شاغلان و رشد پلتفرم های دیجیتال را تضمین می کند. این یک فرصت طلایی برای همه طرف هاست.»

رؤیاریوی تازه با جهان مشاغل دیجیتال

دی ماه سال گذشته، مدیرعامل سازمان تأمین اجتماعی در تشریح طرح های تحولی تأکید کرد: «مشاغل نوین، اقتضاهای جدیدی می طلبند. ما باید با بخشنامه ها و ضوابط بیمه ای نوین، پاسخگوی این نیازها باشیم.»

برآوردها نشان می دهد بیش از ۱.۵ میلیون نفر از شاغلان پلتفرم های مجازی بدون پوشش بیمه ای

هر روز که آفتاب روی داربست های فلزی و اسکلت های نیمه کاره ساختمان ها می تابد، هزاران کارگر ساختمانی بی وقفه مشغول کارند؛ در شرایطی سخت، با درآمدی ناپایدار و آینده ای نامطمئن. بیمه، برای بسیاری از آن ها نه یک امتیاز رفاهی، بلکه تنها روزنه ای برای امنیت و آرامش است. اما هنوز راه رسیدن به پوشش کامل بیمه ای برای این گروه بزرگ، ناهموار و پرپیچ وخم است. حالا دولت و سازمان تأمین اجتماعی، گام هایی برای بازنگری و ساماندهی این مسیر برداشته اند؛ مسیری که قرار است از دل چالش های دیرینه ای چون سهمیه بندی، شناسایی نیروی کار واقعی و کمبود منابع مالی، راهی به سوی یک سازوکار پایدار و عادلانه باز کند.

• چالش های قدیمی بیمه کارگران ساختمان

یکی از گرهِ های اصلی در نظام بیمه ای کارگران ساختمانی، نبود سازوکاری شفاف و قابل اتکا برای شناسایی دقیق نیروهای شاغل واقعی در این حوزه است. سهمیه بندی بیمه، که در ابتدا با هدف ایجاد نظم و اولویت بندی در روند تخصیص بیمه اجتماعی طراحی شده بود، حالا خود به یکی از موانع اساسی سیاست گذاری بدل شده است. از یک سو، سازمان تأمین اجتماعی با دغدغه تأمین منابع مالی مورد نیاز برای این پوشش گسترده روبه روست و از سوی دیگر، کارگران بیشترین ناراضیتی را از چگونگی توزیع همین سهمیه ها ابراز می کنند.

همین چالش ها باعث شده تا بحث بازنگری در قوانین بیمه ای کارگران ساختمانی، بارها به محافل کارشناسی بازگردد. در همین راستا، اواخر سال ۱۴۰۱ اصلاحیه ای بر ماده (۵) قانون بیمه های اجتماعی کارگران ساختمانی در دستور کار قرار گرفت. این اصلاحیه، سازمان تأمین اجتماعی را موظف می کرد تا با دریافت هفت درصد از دستمزد کارگران دارای پروانه مهارت و همچنین دریافت سهم کارفرمایی از محل متراژ ساخت وساز، آنان را تحت پوشش بیمه قرار دهد. با این حال، پس از ابلاغ قانون جدید در بهمن ماه همان سال، مجلس شورای اسلامی در تیرماه ۱۴۰۲ با صدور مصوبه ای اجرای آن را برای مدت دو سال متوقف کرد. به این ترتیب، قانون پیشین مصوب ۱۳۹۳ بار دیگر مبنای اجرا قرار گرفت؛ قانونی که بر مبنای ۱۵ درصد از عوارض پروانه های ساختمانی برای تأمین منابع بیمه ای استوار است.

به فعالیت خود ادامه می دهند. تاکنون، ۱۱۳ هزار نفر از این افراد تحت خدمات تأمین اجتماعی قرار گرفته اند و این سازمان با اعلام آمادگی برای ایجاد سازوکارهای شفاف و همکاری با پلتفرم ها، آماده جذب تعداد بیشتری از این شاغلان است.

عابدی روش معتقد است رشد شتابان کسب وکارهای اینترنتی در ایران، مشابه تجربه کشورهای پیشرفته، نشان دهنده ضرورت بازنگری در نظام بیمه ای است. طرح های تحولی تأمین اجتماعی، گامی محکم برای حمایت از این نیروی کار مدرن است.

قانون: پشتیبان بیمه فعالان دیجیتال

در نهم اسفندماه سال گذشته، آیین نامه اجرایی بند «چ» ماده (۲۸) قانون برنامه پنج ساله هفتم توسعه با محوریت بیمه اجتماعی شاغلان پلتفرم های حمل و نقل بار و مسافر به تصویب هیأت وزیران رسید. این مصوبه، تکالیف روشنی برای تأمین اجتماعی تعریف کرده است: تعیین دستمزد مقطوع برای محاسبه حق بیمه بر اساس

ماده ۳۵ قانون تأمین اجتماعی و امکان دریافت بخشی از درآمد پلتفرم ها به عنوان حق بیمه، با توافق صاحبان پلتفرم ها و شاغلان. تا پیش از این، نبود قوانین مشخص، شاغلان پلتفرمی را به استفاده از تفسیرهای موجود از قوانین کار و تأمین اجتماعی محدود کرده بود. عابدی روش تأکید می کند: «بند «چ» ماده (۲۸) برنامه هفتم، نقطه عطفی برای ساماندهی بیمه این گروه است. اولویت بخشی به شاغلان پلتفرم های حمل و نقل و فعالان دیجیتال، گامی کلیدی در این مسیر است.»

گفت وگو: رمز موفقیت گسترش بیمه ای

ایجاد سازوکاری مشترک برای شناسایی شاغلان دیجیتال، تعیین نرخ حق بیمه، و تأمین منابع مالی آن، از چالش های اصلی این حوزه است. گفت وگوهای چندجانبه میان سازمان تأمین اجتماعی، صاحبان پلتفرم ها و نمایندگان شاغلان در این حوزه می تواند این مسیر را هموار کند. عابدی روش می گوید: «جذب شاغلان

مشاغل نوین به نظام بیمه ای، نه تنها پوشش بیمه ای را گسترش می دهد، بلکه آینده ای امن برای دوران بازنشستگی این افراد تضمین می کند. گفت وگوهای سازنده میان ذی نفعان، کلید موفقیت این طرح است.»

راهکار تعیین منابع مالی

تعیین سازوکار وصول حق بیمه شاغلان پلتفرمی، یکی از مهمترین چالش های پیش روی این طرح است. بدون فرمولی شفاف برای تأمین منابع مالی، گسترش پوشش بیمه ای دشوار خواهد بود. عابدی روش پیشنهاد می دهد: «می توان از مکانیزم های مالی و مالیاتی برای شناسایی دستمزد شاغلان و محاسبه حق بیمه استفاده کرد. برای مثال، پلتفرم های می توانند بخشی از درآمد خود را به عنوان سهم حق بیمه پرداخت کنند که این امر هم برای شاغلان و هم برای سازمان مقرون به صرفه است. این رویکرد، هم راستا با سیاست های کلی تأمین اجتماعی است.»

بیمه دیجیتال، سود مشترک برای همه

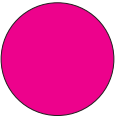
گسترش پوشش بیمه ای شاغلان کسب وکارهای نوین، مزایای چندجانبه ای دارد: برای شاغلان، امنیت شغلی و آرامش خاطر در دوران بازنشستگی؛ برای سازمان تأمین اجتماعی، افزایش تعداد بیمه شدگان و پایداری مالی و برای پلتفرم ها، جلب رضایت نیروی کار و تقویت اعتبار در بازار. عابدی روش معتقد است: «تشریح مزایای بیمه های اجتماعی برای شاغلان و پلتفرم ها، کلید جلب مشارکت آن هاست. این فرایند، نه تنها آینده شاغلان دیجیتال را تضمین می کند، بلکه به توسعه اقتصاد دیجیتال کشور کمک می کند.»

ساماندهی بیمه شاغلان کسب وکارهای نوین، گامی بلند در مسیر عدالت اجتماعی و حمایت از نیروی کار دیجیتال است. با تکیه بر قوانین جدید، گفت وگوهای سازنده و سازوکارهای مالی شفاف، سازمان تأمین اجتماعی می تواند چتر حمایتی خود را بر سر میلیون ها شاغل پلتفرمی بگستراند و آینده ای روشن تر برای آن ها رقم زند.

تأمین

یادداشت

O P I N I O N

حیدر رضا نائب خسروشاهی

کارشناس بیمه های اجتماعی

ضرورت های بیمه کسب وکارهای اینترنتی

بازار کار در دهه های اخیر دستخوش تغییرات گسترده ای شده که ماهیت و شکل مشاغل را دگرگون کرده است. حذف مشاغل سنتی و ظهور مشاغل نوین مبتنی بر فناوری و فضای مجازی، چالش هایی جدی در زمینه پوشش بیمه ای ایجاد کرده است. شاغلان این حوزه ها که عمدتاً در بسترهای اینترنتی و پلتفرم های مجازی فعالیت می کنند، خارج از چارچوب سنتی کارگر و کارفرما قرار دارند. بنابراین، نیاز به تدوین فرایندهای بیمه ای جدید و متناسب با این ساختار نوین ضروری به نظر می رسد. سازمان تأمین اجتماعی به عنوان نهاد اصلی بیمه گر بازار کار، در چارچوب طرح ساماندهی بیمه کسب وکارهای نوین، تلاش می کند تا پوشش بیمه ای شاغلان این حوزه ها را گسترش دهد و منابع جدید سازمانی را تأمین کند.

توسعه بیمه های اجتماعی برای فعالان سکوهای اینترنتی، علاوه بر تضمین آینده این افراد، آثار مثبتی بر پایداری مالی سازمان تأمین اجتماعی نیز دارد. افزایش ضریب نفوذ بیمه ای و کاهش نسبت پشتیبانی از جمله دستاوردهای این سیاست است که به بهبود شاخص های صندوق های بازنشستگی کمک می کند. بر اساس آمارهای رسمی، بیش از نیمی از جمعیت کشور تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی هستند، اما میلیون ها نفر، به ویژه در حوزه کسب وکارهای دیجیتال و پلتفرم ها، همچنان فاقد بیمه اند. تصویب آیین نامه های اجرایی دولت در سال گذشته، از جمله آیین نامه بند «چ» ماده (۲۸) قانون برنامه هفتم توسعه، مسیر قانونی و عملیاتی برای پوشش بیمه ای این گروه ها را هموار کرده است.

اصلاح و به روزرسانی قوانین تأمین اجتماعی نقش کلیدی در تسهیل پوشش بیمه ای فعالان کسب وکارهای نوین دارد. سازمان تأمین اجتماعی براساس مصوبات جدید موظف به پوشش بیمه ای مشمولان این حوزه شده است و مجاز است با توافق صاحبان سکوهای مجازی، درصدی از سهم درآمد آنان را به عنوان حق بیمه کسر کند. این سازوکار موجب تسهیل فرایند بیمه شدن و کاهش هزینه های بیمه شدگان می شود. در نتیجه، تعامل سازمان تأمین اجتماعی با صاحبان پلتفرم های مجازی و شاغلان فضای دیجیتال، امکان توسعه چتر بیمه ای و تأمین مزایای دوسویه را فراهم می آورد. اجرای آیین نامه پوشش بیمه ای مشاغل اینترنتی فرصتی ویژه برای میلیون ها نفر در این حوزه است تا از مزایای بازنشستگی و تعهدات کوتاه مدت و بلندمدت تأمین اجتماعی بهره مند شوند.

اطلاع رسانی و آگاه سازی فعالان این بخش درباره فواید بیمه، آن ها را به مطالبه گری و بهره مندی از حقوق بیمه ای ترغیب خواهد کرد. افزایش تعامل قانونی و سازنده میان سازمان تأمین اجتماعی و فعالان پلتفرم های دیجیتال، زمینه ساز توسعه بیمه های اجتماعی و ایجاد امنیت شغلی برای این گروه ها خواهد بود. این مسیر نه تنها حقوق بیمه ای افراد را تضمین می کند، بلکه به تثبیت ساختار بازار کار نوین و پایدار شدن تأمین اجتماعی در کشور کمک خواهد کرد.